

a zavart, hogy az alkalmi versek, amikről itt szó van, csak nagyon ritkán emelkednek a magas líráig. Ezt bizony a kötetben lévő versek is példázzák. Kiadásuk azonban szép emlékezés a nagy muzsikusra és mindenkép megérdemli figyelmünket. Okos dolog volt, hogy a függelékben lévő néhány külföldi verset bilingvis szöveggel adták, az egyes versek végén levő alapos jegyzetek pedig a könyv használhatóságát emelik, főleg az egykorú vonatkozások felkutatása miatt.

Baróti Dezső dr.

KÜLFÖLDI TANITÁSI MOZGALMAK.

(Külföldi folyóiratok nyomán)

1. Az osztrák Hauptschule új szervezete és tanterve. A Hauptschule, mely 1927-ben a Bürgerschuléből alakult, a folyó tanév elsejével új szervezetet és új tantervet kapott. A négy osztályú iskola célja, olyan gyakorlati ismereteket nyújtani, hogy a tanuló azokat a gyakorlati életben hasznosítani tudja, de alkalmas legyen arra is, hogy tanulmányait akár a középiskolában, akár szakiskolákban folytathassa. A Hauptschule kötelező középfokú iskola, I-ső osztályába olyan négy elemi osztályt végzett tanulókat vesznek föl, akiket az elemi iskola a Hauptschulében való tovább tanulásra alkalmasnak tart. Akiket az elemi iskola erre nem képesít, azok vagy az elemi iskola V. osztályában folytatják, vagy a szülők kérhetik, hogy gyermekük a Hauptschulében fölvételi vizsgát tehesen. Ennek sikerétől függ, hogy a tanuló az elemi iskolában vagy a Hauptschuléba kerül-e.

Minden Hauptschule tantestülete, a tanterv szellemének megfelelő, de a helyi szükségleteket is figyelembe véve, tanmenetet állít össze. Ezt a tanmenetet a kerületi iskolafelügyelő elnöke alatt tartott konferencián tárgyalják. Erre a konferenciára meghívják a kerületben lévő szakiskolák és középiskolák igazgatóit, valamint a kereskedelmi, ipari és mezőgazdasági érdekek képviselőit, hogy az anyag kiválasztására vonatkozó kívánásaikat előadhassák.

A következő osztályba való fölléphetést bonyolult utasítás szabályozza. Az eredmény megállapításánál a torna és ének nem számít. Aki ezeken kívül egy tárgyból bukott, az javító vizsgát tehet. Aki a németet és számtant kivéve két tárgyból bukott, az osztályt a Hauptschulén ismételheti. Akik az I. és II. osztályban a németből, vagy számtanból és még egy tárgyból buktak, vagy a németet és számtant kivéve másik három tárgyból buktak, azok a tantestület határozata szerint vagy ismételhetik az osztályt, vagy áttétetnek az elemi iskola VI., illetőleg VII. osztályába. Az így minősített III. osztályú tanuló ismételheti az osztályt.

Akik még ennél is rosszabb eredményt mutatnak, azok visszatétetnek az elemi iskola V., illetőleg VI. osztályába. Az így minősített III. osztályú tanuló ismételheti az osztályt.

Olyan tanuló, akik a Hauptschule valamelyik osztályát jó eredménnyel

végezték, különbözeti vizsgálatlalt átléphetnek a középiskola megfelelő magasabb osztályába.

Akik a Hauptschule IV. osztályát eredménnyel végezték, azok „Elbocsátási Bizonyítványt“ kapnak, melyet a IV. osztályban eloglalt minden tanár aláír.

Az iskolafenntartó kérésére megengedhető, hogy a Hauptschule általános elemi iskolával egy épületben lehessen a Hauptschule igazgatójának vezetése alatt. De az osztályok száma nem lehet több 12-nél.

Az új tanterv a következő:

Vallástan	2	2	2	2	2	2	2	2
Német nyelv	6	6	5	5	6	6	5	5
Történet	1	2	2	2	1	2	2	2
Földrajz	2	2	2	2	2	2	2	2
Természetrajz	2	2	2	2	2	2	2	2
Számтан, mértani rajz, mértan	5	5	6	6	5	4	4	4
Természettan	—	2	3	3	—	2	3	3
Szépírás	1	1	—	—	1	1	—	—
Szabadkézi rajz	2	2	2	2	2	2	2	2
Kézimunka	2	2	2	2	3	3	4	4
Ének	2	1	1	1	2	1	1	1
Testgyakorlat	3	3	3	3	3	2	2	2
Összesen:	28	30	30	30	29	29	29	29

Nem kötelezett tantárgyak: egy idegen nyelv, hegedű, zongora, gyors-és gépírás, a leányoknál még háztartástan is.

A tanterv részletesen felsorolja a tanítandó anyagot. Az utasítás hangoztatja, hogy a tananyag kiválasztásánál első sorban a gyakorlati szempont volt irányadó. Arra törekszik, hogy a tanuló a különböző produktív pályákon, iparban, kereskedelemben, mezőgazdálkodásban szükséges ismeretek és készségek birtokába jusson. Különös gondot fordítanak az állampolgári nevelésre. A IV. osztály befejezése előtt a gyakorlati élet különböző pályáira, azok feladataira és jelentőségére felhívják a tanulók figyelmét, hogy ezzel a pályaválasztást megkönnyítsék.

Bár az egyes tantárgyak el vannak egymástól különítve, de azért mindenütt törekszenek a tantárgyak kölcsönhatását kitüntetni és az utasítás erre külön is felhívja a tanítók figyelmét. Külön fejezet foglalkozik a tanulók öntevékenységével, valamint a tanulók egyéniségének és fejlettségi fokának figyelembe vételével is.

Az egyes tárgyaknál érdekesebb intézkedések a következők:

Az anyanyelv tanításánál különös gondot fordítanak a helyes írás és beszéd elsajátítására. Az anyag minden osztályban igen részletesen a következő alcímek alatt van felsorolva: nyelvgyakorlás szóban és írásban, olvasmányok, nyelvtan, helyesírás, iskolai dolgozat osztályonként 8. A szabad előadás gyakorlása céljából a III. osztályban a tanuló az osztály előtt állva, tart 5—10 perces előadást valamely élményéről, kirándulásról, utazásról, valamely olvasmányáról, stb. Az előadásnál kis papírra jegyzett vezérszavakat használhat a tanuló, de felolvasást nem tarthat. A IV. osztályban ugyanezt fokozottabb mértékben gyakorolják. Költeményt minden tanulónak tanulnia kell, de a

kijelölt költeményekből választhat, tehát nem minden tanuló tanulja ugyanazokat a költeményeket. A tanuló, azokat a költeményeket tanulhatja, amelyek legjobban tetszenek neki. A fogalmazásra nagy gondot fordítanak, ennek fejlesztése a kijelölt fogalmazványok tervszerű fokozásával történik. Az elkészített fogalmazványok közös megbeszélése útján nyer a tanuló alapvető stilisztikai ismereteket.

A történettanítás már az I. osztályban kezdődik. A cél érdeklődést kelteni történeti események iránt. Érdekes korszakokat mutatnak be a tanulóknak elsősorban a szülőföld, azután Ausztria történetéből. A kis történeteket valamely nagy személyhez, emlékműhöz, épülethez, képhez kötik. A II. osztályban ugyancsak korszakokban mutatják be a görög és római történelmet, valamint az osztrák történelmet a korai középkorban. A III. és IV. osztályban a történelmi összefüggéseket erősebben kiemelik. A IV. osztályban eljutnak a történelemben a legújabb korig (Dollfuss).

A földrajztanítás a szülőföld és Ausztria ismeretére fektet nagy súlyt. Ez az I. osztály anyaga. A II. osztályban Déleurlópa országai különös tekintettel Ausztria gazdasági és kulturális vonatkozásaira. Ezenkívül Ázsia és Afrika. A III. osztály Európa többi országa ismét Ausztriához való gazdasági viszonyuk feltüntetésével. Továbbá Amerika, Ausztrália és a sarkvidék. A IV. osztály Ausztria és szomszéd államai: Svájc, Németbirodalom, Csehszlovákia és Magyarország. Az utasítás szernit különösen azon országokat kell kiemelni, amelyek Ausztriával gazdasági, vagy kulturális viszonyban állanak, vagy a világgazdaságban van jelentékenyebb szerepük.

Naturgeschichte címen tanítják kapcsolatban egymással a természetrajzot, mezőgazdaságtant és egészségtant mind a négy osztályban.

Naturlehre címen összevonva tanítják a kémiát és fizikát.

A számtan, mértan beosztása körülbelül egyezik a magyar polgári iskola tantervével. A fiúk mértani rajzára nagyobb gondot fordítanak, mint nálunk.

A fiúk kézimunkájánál az I. és II. osztályban papírmunkát, a III-ban papír- és famunkát, a IV-ben papír-, fa- és fémmunkát tanulnak.

A tornánál feltűnik a „Vormilitärische Ausbildung“. Minden tornaórától 5—10 perc és minden hónapban egyik játékdélután katonai előkészítő gyakorlatokra fordítandó. A katonai kiképzés egyes-, szakasz- és századkiképzésből áll. A III. és IV. osztály ezenkívül menetgyakorlatokat is tart, amelyek tartalma legfeljebb 3 óra, amit a tanulók 5 kg-os megterheléssel végeznek. Az úszás tanulás fiúknak és leányoknak egyaránt kötelező.

Rendkívüli tantárgy a második idegen nyelv. Ezek között a magyar nyelv is fel van sorolva.

(Neue Bestimmungen für die Hauptschule. Wien, 1935.)

2. Történettánítás és politikai nevelés. A politika szolgálatába állított német pedagógia új irodalmat teremtett. Különösen a történettánítás irodalma bővült az utolsó két esztendőben a szakkönyvek egész tömegével. Ezek a könyvek a tanítás fontos segédeszközei, részben a tanítók és tanárok átképzését célozzák, részben kisebb-nagyobb tanulók olvasmányai és mint ilyenek, a cselekedtető tanítást szolgálják. Hittler, a német iskoláról, de különösen a történettánításról megsemmisítően elítélő bírálatot mondott. Szerinte a német

iskolákban az elméleti képzés kielégítő, sokszor túlzott is, de az akaratképzés, a jellemnevelés végzetesen eredménytelen. A történettanításnak volna feladata az akarat- és elhatározó erő fejlesztése. De éppen ennek hiánya volt az oka, hogy a német nép politikai ítélete határozatlan volt, hiányzott a gondolkodás és cselekvés világszemléleti alapja. Hittler szerint a történettanításnak új irányt kell szabni, amely a németiség néppé alakulásának megértésében vezet. Az anyag kiválasztásnak arra kell ügyelni, hogy a politikai akaratot és a német nép erejében való hitet erősítse.

Az új irány két követeléssel lép öl. Az egyik a tanítási módszerre, a másik a tanár egyéniségére vonatkozik. Nem helyesli az olyan munkaiskolát, ahol éretlen gyermekek értelmetlenül össze-vissza csacsognak. A tanításnál ismét a tanárnak kell vezetni, sőt maga a vezetés mind nagyobb fontosságot nyer. A tanárnak a maga hitével és lelkesedésével kell hitet és lelkesedést kelteni. Ne üres elméleteket keressen a történet, hanem mutasson be erős akaratú férfiakat, akiknek élete például szolgálhat az ifjúságnak, akiknek példája cselekedni tudó és akaró férfiakat nevel. A tanár tanítványaival most is munkaközösséget alkot, az iskola felső fokán bajtársi közösséget, ahol mindig a tanár a vezető bajtárs. Az öntevékenység most is szerepet játszik, olvasmányok, források, egyéb segítőeszközök közös megmunkálásával. A kérdezősködés szabadsága is meg van, valamint az is, hogy homályos részletek szabad beszélgetéssel tisztázódjanak.

A történettanítás új iránya nagy súlyt helyez az őskor tanítására. Dr. Frick német birodalmi miniszter szerint, az őskor nemcsak a földrészünk fejlődésének elindulására vet fényt, hanem alkalmas arra, hogy a német ősök szokásos lebecsülése ellen nyújtson döntő érveket. De fontos az őskor története azért is, mert a fajok eredete és kialakulása itt gyökerezik és ekkor nyilatkozott meg a germánság északi őseinek teremtő ereje is.

Az idevonatkozó és a tanítást szolgáló irodalom nagy tömegéből kiemeljük a következőket:

Carl Schuckhardt: Vorgeschichte von Deutschland, München, 1934. és *Deutsche Vorgeschichte in Bildern*, München 1936. A történeti idők megelőzően, a német földön lejátszódó eseményeket írja le és mutatja be képekben. A 12. fejezet közül az első három a kőkorszakkal, a következő három a bronzkorszakkal, a hetedik a germánok és rómaiak harcaival, a 8. és 9-ik a népvándorlással és a 3 utolsó a szlávok és poroszok történetével foglalkozik, valamennyi eredeti ásatások alapján.

Carl Engel: Einführung in die Vorgeschichte Mitteldeutschlands. Leipzig, 1933. A középnémetbirodalom őstörténetét tárgyalja.

Richard Müller: Die deutsche Erde erzählt, Erfurt, 1934. A jégkorszaktól Kr. u. 2-ik századig terjedő őstörténet vonzó elbeszélése. Kisebb tanulók részére.

Gottfried Spanuth: Glaube und Kult unserer Ahnen, Erfurt, 1934. Szintén kisebb tanulók olvasmánya.

Wolfgang Schulz: Altgermanische Kultur in Wort und Bild. München, 1935.

Péter Pétersen: Wie unsere Urväter lebten. Leipzig, 1935. Szépen illusztrált munka.

Kurt Pasternaci: Das viertausendjährige Reich der Deutschen. Ein Geschichtsbild der Nationalen Revolution. Berlin. Szerző szerint a német nép államalakulása a kőkorszak végén kezdődik.

Hermann Schneider: Germanische Religion vor 3000 Jahren. Leipzig, 1934.

Sok könyv foglalkozik Németország legújabb történetével, a világháborúval, különösen sok a versaillesi békével, a szerződés tartalmával és annak következményeivel. Ezek között is sok a tanulóifjúságnak szánt olvasmány. A gyászos tranoni békével nálunk senki sem foglalkozott ilyen értelemben, pedig a mi iskoláinkra is ráférne az ilyen könyv.

Rudolf Herzog: Geschichte des deutschen Volkes und seiner Führer. Leipzig, 1934. A szerző a német nép egész történetét a Führer-gondolat köré csoportosítja, ami teljesen megfelel a német történettudás újabb irányának.

Carl Schütte und Ottó Gaede: Geschichtsbuch für die Jugend des dritten Reiches. Halle, 1934. Gazdagon illusztrált munka, mely Németország történetét a történetelőtti kortól, az 1933. december havi eseményekig tárgyalja. Erősen kidomborítja a versaillesi szerződés következményeit.

Hans Bursch: Der Weltkrieg gegen das deutsche Volk. Breslau, 1933. A tanulóifjúságnak szánt olvasmány.

Ernst Forsthoff: Deutsche Geschichte seit 1918. in Dokumenten. Leipzig, 1935.

E. O. Volkmann: Am Tor der neuen Zeit. Oldenburg, 1933. A világháború elejétől 1933-ig tárgyalja az eseményeket.

Friedrich Grimm: Versailles. Köln, 1934. Iskolai használatra tárgyalja a szerződést.

Guckenholz: Das Diktat von Versailles und seine Auswirkungen. Leipzig, 1934.

Marcell Berger und Paul Allard: Hinter den Kulissen des Versailler Vertrages. Aus dem Französischen von Hans W. Fell. Rendkívül érdekes könyv, amely a versaillesi békekötés kulisszái mögé enged betekintést. Két francia tiszt írta, akik a béketárgyalás idejében a párizsi sajtócenzurán teljesítettek szolgálatot. Igen őszintén feltárják azokat az éles ellentéteket, amelyek abban az időben a győztes hatalmak között kifejlődtek.

Nagy az új történettudás methodikai irodalma is. A könyvek nagy része már a címben jelzi, hogy a tanítás politikai irányát követik.

Adolf Viernow: Zur Theorie und Praxis des nationalsocialistischen Geschichtsunterrichtes. Halle, 1935.

Friedrich Walburg: Geschichtsunterricht im neuen Geiste. Langensalza, 1936.

Ervin Rude: Deutsche Geschichte der neuesten Zeit. Osterwieck, 1934. Bismarcktól a legújabb időkig tárgyalja az eseményeket tanítási vázlatokban. Elsőrangú methodikai munka. Ami a cselekedtető tanításban megvalósítható, az ezekben a vázlatokban felhasználtatott.

Philip Hoerd: Geschichte und Geschichtsunterricht. Langensalza, 1935. A könyv fejezetei: Politika és kultúrtörténet. A szülőföldtörténet. Geopolitika és történettudás. A tanulók elbeszélései. A tanulók képgyűjtése. stb.

Walter Voigtländer: Geschichte und Erziehung. Langensalza, 1935. A politikai történettudás alapjait tárgyalja.

Hainrich Schnee: Geschichtsunterricht im völkischen Nationalstaat. Bochum, 1934. A középiskolák első osztályai szempontjából tárgyalja a kérdést.

Dr. Werner Lippert: Methodik des Geschichtsunterrichtes. Erfurt, 1934. A munkaiskola elveinek érvényesítése a középiskola történettanításában. A német kritika túl liberálisnak tartja a könyv szellemét, de a könyv methodikai értékét kénytelen elismerni.

A geopolitika és történettanítás viszonyával is sokat foglalkozik az új német irodalom. Két iránytszabó munka:

Karl Springenschmid: Der Donauraum. Österreich im Kraftfeld der Grossmächte. Geopolitische Bilderreihe. Leipzig, 1935. és ugyanettől a szerzőtől: *Deutschland und seine Nachbarn. Geopolitische Bilderreihe.* Leipzig 1935. Szerző a geopolitika leghivatottabb képviselője, kinek „Die Staaten als Lebewesen“ című alapvető munkáját e helyen már ismertettük. Ausztriának a Németbirodalomhoz való csatolásának elkerülhetetlenségét tanítja. Több helyen elfogultan tárgyalja Magyarországot, amikor a németek erőszakos elmagyarosításáról tanít, vagy amikor azt állítja, hogy a székelyek elmagyarosított germán törzsek maradványai. Két fejezetben tárgyilagosan tanít az ellenségtől körülzárt Magyarország geopolitikai helyzetéről.

(Vergangenheit und Gegenwart. Zeitschrift für Geschichtsunterricht und politische Erziehung.)

3. Nemzetközi kongresszusok. A népszövetség védelme alatt álló *Nemzetközi Nevelési Hivatal* (Bureau International d'Education) 1936. évi konferenciáját Genfben fogja tartani. A tárgysorozaton az idegen nyelvek tanításának kérdése és a falunevelés problémája szerepel. A konferencia előkészítésére most a Bureau több tagja tanulmányozza a tagállamok tanterveit. A falunevelés, főként abból a szempontból, kerül tárgyalásra, hogyan lehetne a falu városba való özönlését megállítani. A bizottság mindkét problémára vonatkozólag kérdőíveket küld a tagállamok kormányainak.

A Szellemi Együttműködés Népszövetségi Bizottsága legközelebbi ülését május 26-tól 30-ig Budapesten tartja meg. A konferencia tárgya: „A klasszikus műveltség szerepe a mai ember nevelésében és jelleme kialakulásában“. A bizottság genfi vezetője már érintkezésbe lépett *gróf Teleki Pállal*, a magyar előkészítő bizottság elnökével.

A diákok világszövetsége és a munkásifjúság a népszövetség kívánságára együttes összejövetelt tart ez év szeptemberében Genfben. Tárgysorozaton lévő témák: A népszövetség és a béke megszervezése. — Az ifjúság szociális helyzete. — A nacionalizmus és a béke. — Az ifjúság a nemzetközi megértés szolgálatában. — Az ifjúság nemzetközi feladatai, az erkölcsi felelősség és a közös munka eszközei.

Az új nevelés Ligája, mely az utolsó 20 évben az egész világon tartotta már évi konferenciáit, ez évben július 31-től augusztus 14-ig Cheltenham angol fürdőben tartja ülését. 50 állam, 2000 delegáltját várják oda. A vitára kerülő problémák az ifjúság politikai nevelése körül csoportosulnak. A politikai nevelésnek azokat a formáit akarják tisztázni, amelyek ma Németországban, Olaszországban és Oroszországban honosak.

4. Hírek. Romániában az elmúlt ősszel 17 repülő bizottság utazott az országban, az érettségi vizsgák megtartása céljából. Összesen 2176 érettségiző jelentkezett. A vizsgát sikerrel csak 536 tette le. A bizottságok szigorú kellemetlen összeütközésekhez vezetett. Csernovitzban a vizsgán jelen lévő szülők inzultáltak a bizottság tagjait és csak a kivonult rendőrség tudta az idegen tanárokat a kellemetlen helyzetből kimenteni. A vizsga további folyamán kizárták a nyilvánosságot és a vizsga rendőrségi asszisztencia mellett folyt le.

*

Jugoszláviában a sok állástalan tanítóra való tekintettel megszorították a tanítóképzőbe való fölvételt. A folyó tanévre mindössze 610 férfi és 255 nőhallgatót vettek föl a belgrádi, zágrábi, újvidéki, zombori, kragujeváci, újverbázi és verseci tanítóképzőbe.

*

Igen érdekes újítást kezdett egyik francia vasúttársaság. Minden csütörtökön filléres különvonatokat járat kizárólag tanulók részére. A vonat egyik végén egyik szakaszban a kirándulás vezetője foglal helyet. Az ő magyarázatait hangszórókkal közvetítik minden kocsiba. A tanulók különvonatok elsősorban a földrajz és népismeret tanítás szolgálatában állanak.

*

Szovjetoroszország közoktatási népbiztosának rendelete szerint a tanulók kötelesek tanítóknak engedelmeskedni, ahogy a katona engedelmeskedik főljebbvalójának, vagy a munkás mesterének. A szülők kötelesek az iskolát támogatni, hogy az ifjúság fegyelmet tanuljon. Az eddig teljesen hiányzott tankönyvek most ismét megjelennek és azok szabad kereskedelembe kaphatók. A könyvkereskedések kirakatai tele vannak új tankönyvekkel. A most megjelent irodalomtörténet nemcsak a szovjet nagy íróit tárgyalja, de ismerteti a klasszikus orosz irodalom képviselőit is.

*

A Németbirodalom nevelésügyi minisztere múlt évi októberben elrendelte, hogy ezentúl minden középiskolai tanárjelölt köteles szakstudiumainak megkezdése előtt két szemesztert tanítóképző főiskolán eltölteni. A rendelet szerint a jelölt lássa először, minő feladat vár rá, mint tanítóra és csak azután fogjon szaktanulmányához. A jelölt ezentúl el kell magát határoznia, akar-e az iskola szolgálatába lépni, mielőtt tanulmányait megkezdí, nem úgy, mint eddig, hogy csak tanulmányainak végével lett tulajdonképpen tanárjelölt, addig csak szakstudiumokat végzett. Most először kell tanítói készséget szerezni. A rendelet kiemeli, hogy nem középiskolai tanárjelölteknek rendezett külön két szemeszteres pedagógiai kurzusról van szó, az új rendelkezés értelme az, hogy elemi iskolai tanítókkal közösen tanulja meg az elemi iskolai módszereket és a második szemeszter végén több hétig hospitálnak is az elemi gyakorló iskolában.

*

Spanyolországban az 1931. évi forradalom után a tanítóképzést új alapokra helyezték. Addig a tanuló 14 éves korában került a szemináriumba, ahol

4 évi tanulmány után „Maestro Primario“ címmel került ki és ezzel jogot nyert az elemi iskolában való tanításra. Ma a szemináriumba való fölvételhez középiskolai érettségi bizonyítvány kell. A szeminárium 3 évig tart és csak pedagógiával, filozófiával és társadalomtudománnyal foglalkoznak. A szeminárium befejezése után következik egy gyakorló év.

*

A bolgár közoktatásügyi miniszter körlevelet intézett az összes tanítókhoz, amelyben figyelmeztet az iskola fontos nemzeti feladataira. A rendelet szerint a tudásnál fontosabb az aktív személyiség kiképzése és ez legyen az iskolai nevelés új ideálja. A bolgár iskolának legfontosabb feladata ma, a nemzeti szellem fejlesztése. A tanítás az élményre és ne az értelemre építsen. A rendeletet Bulgária kiváló pedagógusa, *Spiro Kasandgiev* sugalmazta, aki ezidőszert közoktatási államtitkár.

*

Szlovénia 571.988 magyar lakosának összesen 735 elemi iskolája van. 8588 magyar gyermek jár más nyelvű iskolába. Magyar tannyelvű polgári iskola van 14. Ruszinszkóban egyáltalában nincs polgári iskola. Önálló magyar középiskola van 5 (Pozsony, Komárom, Ipolyság, Rimaszombat és Kassa), azonkívül van 2 párhuzamos magyar gimnázium (Érsekújvár, és Losonc). Pozsonyban van magyar nyelvű állami tanítóképző és orsolyarendű tanítónőképző. Magyar középiskolákba jár 3464, idegen nyelvű iskolákba 877 tanuló, akik magyarnak vallották magukat. A Kárpátaljában 109.472 magyar lakosnak van 110 elemi iskolája és egyetlen magyar gimnáziuma (Beregszászon). Itt a magyar tanulók fele jár idegen tannyelvű középiskolákba. A kassai cseh-szlovák reálgimnázium tanulóinak 10 százaléka volt magyar, pedig Kassán van magyar tannyelvű középiskola is. Szomorú, hogy ezek túlnyomóan a magyar intelligencia gyermekei. Magyar nyelvű szak- és továbbképző iskolák: 1 mezőgazdasági, 1 gazdasági, 2 kereskedelmi akadémia, 3 felső kereskedelmi iskola, 1 gépipari szakiskola, 1 női háztartási iskola, 21 gazdasági népiskola, 6 továbbképző kereskedelmi iskola és 45 továbbképző ipariskola. Cseh-szlovák egyetemeken és főiskolákon 1157 hallgató vállotta magát magyarnak. Ebből 249 a magyar egyeteméről kiszorult zsidó.

Szenes Adolf.

LAPSZEMLE

Pedagógiai Szeminárium 1. évi februári számában *Mosdóssy Imre: Emlékeink szerepe a nevelésben* című tanulmányában rámutat arra, hogy a szülők legtöbbje minden pedagógiai felkészültség nélkül irányítja gyermekei otthoni nevelését. Ebben a munkájukban a szülőket az Istentől beléjük oltott ősi nevelői ösztön, másfelől pedig azok az emlékezőkészségek és hagyományok segítik, melyeket a szülői házban maguk is átvettek. Ezeket a nevelői szempontból le nem kicsinyelhető értékeket csak ritkán egészítik ki az iskolától, lelkesítő, tanító, orvostól hallott esetleges jó tanácsok. Kétségtelen, hogy a szü-